Martyna Stępień*
ORCID: 0000-0002-7561-6542
Uniwersytet Wrocławski

DOI: 10.19195/1733-5779.27.4

Istota władzy rodzicielskiej

JEL Classification: K36

Słowa kluczowe: władza rodzicielska, rodzice, dzieci, Kodeks rodzinny i opiekuńczy, dobro dziecka

Keywords: parental authority, parents, children, Family and Guardianship Code, child welfare

Abstrakt: Nie ma legalnej definicji władzy rodzicielskiej, ale w orzecznictwie oraz literaturze można spotkać wiele definicji doktrynalnych. Istotę władzy rodzicielskiej najlepiej oddaje rozumienie władzy rodzicielskiej jako ogółu obowiązków i praw rodziców względem dziecka, służących zapewnieniu mu należytej pieczy oraz strzeżeniu jego interesów. Nadrzędne znaczenie mają obowiązki. Należne rodzicom prawa służą z kolei realizacji określonych obowiązków, więc mają wobec nich charakter wtórny, subsydiarny. Pojęcie „władza rodzicielska" nie jest właściwe do określenia troski rodziców wobec dziecka, ponieważ akcentuje element władczy. Bardziej odpowiednie byłoby określenie „piecza rodzicielska". Proponowany termin należycie eksponowałby istotę władzy rodzicielskiej. Władza rodzicielska jest prawem podmiotowym przyznanym rodzicom dla dobra dziecka, w interesie społeczeństwa.

The essence of parental authority

Abstract: There is no legal definition of parental authority, but many doctrinal definitions can be found in jurisprudence and literature. The essence of parental authority best reflects the understanding of parental authority as a whole of duties and parents' rights towards the child, serving to provide them with appropriate care and guarding their interests. The duties are of paramount importance. Parental rights serve to fulfill specific duties, so they have a secondary and subsidiary character. The term "parental authority" is not appropriate to determine the parents' care for a child, because it emphasizes the imperative. It would be more appropriate to use the term "parental care". The proposed term would adequately expose the essence of parental authority. Parental authority is a subjective right granted to parents for the good of the child, in the interest of society.

---

* Opiekun naukowy (Scientific Tutor) — dr hab. Wioletta Jedlecka

Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne 27, 2019
© for this edition by CNS

Wprowadzenie

Nie ulega wątpliwości, iż obecne czasy wymagają od rodziców stałej troski o jakość relacji z dzieckiem, a także większego niż dotąd zaangażowania w sprawy dotyczące dziecka[1]. Należy zatem dążyć do tego, aby wzrastała świadomość rodziców nie tylko odnośnie do więzi emocjonalnej łączącej ich z dzieckiem, lecz także więzi prawnej istniejącej między nimi, a więc w kwestiach związanych z władzą rodzicielską.

Można się domyślać, iż sposób, w jaki rodzice postrzegają władzę rodzicielską, przekłada się w dalszej kolejności na wykonywanie tejże władzy. Dlatego też niezmiernie ważne jest, aby rodzicie mieli odpowiednią wiedzę na ten temat.

Celem niniejszego artykułu jest analiza zagadnienia istoty władzy rodzicielskiej, dokonana na podstawie rozważań dotyczących kwestii bardziej szczegółowych, a mianowicie pojęcia władzy rodzicielskiej, podmiotów władzy rodzicielskiej oraz charakteru prawnego władzy rodzicielskiej.

1. Uwagi terminologiczne i pojęcie władzy rodzicielskiej

Na wstępie należy zaznaczyć, iż ustawodawca nie wprowadził legalnej definicji władzy rodzicielskiej do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego[2]. Charakterystyka omawianego pojęcia opiera się przede wszystkim na systematyzacji struktury samej władzy rodzicielskiej, a mianowicie wyodrębnienia poszczególnych jej składników i opisania relacji zachodzących między nimi[3].

W literaturze oraz orzecznictwie można spotkać wiele definicji omawianego terminu. Mają one duże znaczenie zarówno teoretyczne, jak i praktyczne dla sądów opiekuńczych, gdyż pozwalają dookreślić standard ochrony dobra dziecka (treść władzy rodzicielskiej jest zdeterminowana właśnie przez zasadę ochrony dobra dziecka), a także stanowią jedną z dyrektyw wykładni norm prawa określających sposób wykonywania władzy rodzicielskiej oraz ingerencję w nią[4]. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż „termin »dobro dziecka« ma charakter klauzuli generalnej, odsyła bowiem do wartości precyzowanych w systemie panującej doktryny moralnej[5]".

Według J. Strzebińczyka władza rodzicielska jest instrumentem prawnym, który umożliwia rodzicom przede wszystkim ostateczne ukształtowanie dziecka pod

---

[1] W. Stojanowska, M. Kosek, *Prawo i obowiązek rodziców do wychowywania dziecka w świetle Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, „Studia Płockie" 41, 2013, s. 226.

[2] Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 682).

[3] J. Bucińska *et. al.*, *Meritum. Prawo rodzinne*, red. G. Jędrejek, Warszawa 2015, s. 585.

[4] *Ibidem*.

[5] M. Dyrdół, *Relacje rodzice–dziecko i ich prawne konteksty*, „Wychowanie w Rodzinie" 10, 2014, s. 291.

© for this edition by CNS

względem psychofizycznym[6]. Natomiast A.K. Bieliński i M. Pannert wskazują, że władza rodzicielska stanowi ogół obowiązków spoczywających na rodzicach, a także ogół uprawnień, jakie przysługują rodzicom względem dziecka, celem należytego wykonywania pieczy nad jego osobą oraz majątkiem, natomiast za podstawowe kryterium wyznaczające treść władzy rodzicielskiej i sposób jej wykonywania uznaje się dobro dziecka[7]. Potwierdza się to również w definicji proponowanej przez J. Ignatowicza i M. Nazara, z której wynika, że władza rodzicielska jest „to ogół obowiązków i praw rodziców względem dziecka, mających na celu zapewnienie mu należytej pieczy i strzeżenie jego interesów"[8]. Warto zauważyć, że przytoczone definicje, mimo pewnych różnic, podkreślają znaczenie funkcji władzy rodzicielskiej w postaci zabezpieczenia interesów dziecka. Wskazany w ten sposób cel należy traktować jako dyrektywę interpretacyjną, warunkującą kierunek wykładni przepisów prawnych związanych z kwestią władzy rodzicielskiej[9].

Warto również przytoczyć pogląd wyrażony w jednej z uchwał Sądu Najwyższego, zgodnie z którym władza rodzicielska obejmuje całokształt praw i obowiązków rodziców wobec dziecka, ponadto oznacza stosunek prawny o charakterze dwustronnym, którego stronami są rodzice i dzieci. W uchwale tej podkreślono, że jest to więź szczególnego rodzaju, w której to dzieci są podporządkowane swoim rodzicom[10].

Z zaprezentowanych definicji wynika zatem jednoznacznie, iż władza rodzicielska swoim zakresem obejmuje kompetencje rodziców zarówno wobec osoby dziecka, jak i jego majątku. Można nadmienić, iż taki sposób pojmowania tego pojęcia ukształtował się dopiero w drugiej połowie XIX i w XX wieku, wtedy to zwyciężyła idea utrzymująca, że władza rodzicielska służy przede wszystkim interesom dziecka, z kolei interes rodziców zszedł na dalszy plan. Ma to swój wyraz w idei o bardziej ogólnym charakterze, a mianowicie w idei dobra dziecka[11]. Wyraźnie zostało to wyrażone w art. 95 § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego[12], zgodnie z którym władza rodzicielska powinna być wykonywana tak, jak wymaga tego dobro dziecka i interes społeczny. Wskazane w ten sposób kryteria mają naczelny charakter. Co prawda rodzice mogą uwzględniać swoje pragnienia oraz upodobania przy wykonywaniu władzy rodzicielskiej, ale wyłącznie wtedy, gdy nie prowadzi to do kolizji ich interesów z interesem dziecka. Odzwierciedlenie tego stanowi koncepcja, według której składową władzy rodzicielskiej są w głównej mierze

---

[6] J. Strzebińczyk, *System Prawa Prywatnego*, t. 12, [w:] *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smyczyński, Warszawa 2011, s. 235.

[7] A.K. Bieliński, M. Pannert, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2011, s. 189.

[8] J. Ignatowicz, M. Nazar, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2012, s. 340.

[9] J. Bucińska *et. al.*, *op. cit.*, s. 585–586.

[10] Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 1973 roku, III CZP 101/71, OSNCP 1973, Nr 7–8, poz. 118.

[11] J. Ignatowicz, M. Nazar, *op. cit.*, s. 340.

[12] Tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 682.

© for this edition by CNS

obowiązki rodziców względem dziecka, a dopiero jako wtórny składnik wymienia się ich uprawnienia. Zatem najbardziej charakterystyczną cechą współcześnie rozumianej władzy rodzicielskiej jest przypisywana jej funkcja ochronna względem dziecka. W ten sposób ukształtowane pojmowanie władzy rodzicielskiej stało się podstawą do trafnego, zdaniem J. Ignatowicza i M. Nazara, spostrzeżenia, iż pojęcie „władza rodzicielska" nie jest odpowiednie do określenia omawianej troski rodziców względem dziecka, gdyż akcentuje ono element władczy, a zatem za lepsze należałoby uznać określenie „piecza rodzicielska"[13].

Zdaniem teoretyków za zmianą przemawia potrzeba wyraźniejszego podkreślenia znaczenia podmiotowości dziecka w stosunkach z rodzicami. Istotny jest także walor wychowawczy nowego pojęcia. Proponowany w doktrynie termin eksponowałby istotę władzy rodzicielskiej, z kolei aktualnie stosowane pojęcie uwypukla to, co ma charakter wtórny, a mianowicie uprawnienia rodziców. Z przedstawionych rozważań wiadomo, że termin „władza rodzicielska" w świetle dorobku doktryny i orzecznictwa obejmuje zarówno obowiązki, jak i uprawnienia rodziców. Ma to swój wyraz w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, w których użyto słów „obowiązek" oraz „prawo" w określonej kolejności podkreślającej znaczenie obowiązków rodziców[14].

Pomimo argumentów podnoszonych przez zwolenników zmiany terminologicznej polski ustawodawca nie poszedł w tę stronę. Miały na to wpływ dwa czynniki — stopień zakorzenienia tradycyjnego pojęcia w świadomości społeczeństwa oraz fakt, iż pojęcie to akcentuje podległość dziecka rodzicom, a tym samym wzmacnia ich autorytet, co zdaniem teoretyków zasługuje w pełni na akceptację[15]. Ponadto określenie „władza" powinno być kojarzone z obowiązkiem oraz odpowiedzialnością, przy czym prawa (rozumiane jako uprawnienia władcze) rodziców właśnie mają służyć realizacji tych obowiązków. Wynika z tego, iż pojęcie władzy rodzicielskiej ma utrwalone znaczenie, natomiast sama zmiana terminologiczna nie miałaby wpływu na sposób postępowania rodziców[16].

Celem uzupełnienia można nadmienić, iż w ustawodawstwie unijnym pojawił się termin „odpowiedzialność rodzicielska"[17]. Pojęcie to jest rozumiane jako zbiór praw oraz obowiązków odnoszących się do osoby lub majątku dziecka, a przede wszystkim opieki nad dzieckiem i prawa do kontaktów z nim. Terminowi „odpowiedzialność rodzicielska" przypisuje się zatem szersze znaczenie niż pojęciu „władza rodzicielska" zastosowanemu w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego[18].

---

[13] J. Ignatowicz, M. Nazar, *op. cit.*, s. 340–341.
[14] J. Bucińska *et. al.*, *op. cit.*, s. 587–588.
[15] J. Ignatowicz, M. Nazar, *op. cit.*, s. 341.
[16] J. Bucińska *et. al.*, *op. cit.*, s. 588.
[17] T. Smyczyński, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2014, s. 227.
[18] J. Bicińska *et al.*, *op. cit.*, s. 587.

© for this edition by CNS

2. Podmioty władzy rodzicielskiej

Zasadnicza ewolucja kwestii władzy rodzicielskiej dotyczyła jej podmiotów. Początkowo władza rodzicielska była należna jedynie ojcu, miała zatem charakter władzy nie rodzicielskiej, lecz ojcowskiej (*patria potestas*). Dopiero w wieku XX zwyciężyła idea równouprawnienia w tym zakresie, rozciągając kompetencje przysługujące do tej pory wyłącznie ojcu na obojga rodziców[19]. Odzwierciedlenie wspomnianej zasady równouprawnienia mężczyzny i kobiety w stosunkach rodzinnych stanowi art. 93 § 1 przedmiotowej ustawy. Zgodnie z treścią tego przepisu „władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom"[20]. W konsekwencji tej zasady ustawodawca wykluczył jakąkolwiek supremację któregoś z rodziców, ustanawiając w art. 97 § 2, iż w kwestii istotnych spraw dziecka rodzice rozstrzygają wspólnie, zaś w braku wspólnego porozumienia decyzję podejmuje sąd opiekuńczy. Można więc łatwo zauważyć, że pojęcie głowy rodziny, którą był niegdyś ojciec, w obecnych czasach zmieniło swe znaczenie[21].

Jak wskazuje się w doktrynie, przez pojęcie rodzica należy rozumieć tylko rodzica dziecka w sensie prawnym, co oznacza, że nie jest rodzicem matka, która nie jest znana (nie została ujawniona w akcie urodzenia dziecka), czy też mężczyzna, którego ojcostwo nie zostało ustalone zgodnie z prawem na drodze uznania albo sądowego ustalenia ojcostwa[22].

W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że chociaż ustawa bezpośrednio nie zawiera takiego postanowienia, za podmioty władzy rodzicielskiej uznaje się zarówno rodziców związanych węzłem małżeńskim, jak i rodziców dziecka pozamałżeńskiego. Od tej zasady przewidziane są dwa wyjątki mające swoje źródło w zaistniałej sytuacji faktycznej, nie zaś w jakiejkolwiek dyskryminacji względem któregoś z rodziców, jak mogłoby się mylnie wydawać. Pierwszy z nich dotyczy braku ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa, wtedy władza rodzicielska przysługuje jedynie temu z rodziców, do którego stosunku rodzicielskiego jest pewność. Innymi słowy władza rodzicielska nad dzieckiem pochodzącym spoza małżeństwa przysługuje zarówno temu mężczyźnie, który uznał dziecko, jak i temu, którego ojcostwo ustalono wyrokiem sądowym. Natomiast w razie braku pewności w kwestii macierzyństwa określonej kobiety, czyli nieujawnienia jej w dokumencie potwierdzającym urodzenie dziecka, albo w przypadku zaprzeczenia macierzyństwa, władza rodzicielska przysługuje matce dziecka z chwilą sądowego ustalenia macierzyństwa. Należy zasygnalizować w tym miejscu, iż sąd może dokonać modyfikacji w zakresie władzy rodzicielskiej każdego z rodziców, mając na uwadze dobro dziecka. Adekwatnie do oceny tejże kwestii sąd może dokonać ograniczenia, zawieszenia lub całkowitego pozbawienia władzy rodzi-

[19] J. Ignatowicz, M. Nazar, *op. cit.*, s. 341.
[20] T. Smyczyński, *op. cit.*, s. 229.
[21] J. Ignatowicz, M. Nazar, *op. cit.*, s. 341.
[22] A.K. Bieliński, M. Pannert, *op. cit.*, s. 190.

© for this edition by CNS

cielskiej. Ustawodawca, dokonując zmiany w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym w 2008 roku, odstąpił od obecnej dotychczas nieufności względem ustalonego sądownie ojca, przyznając tym samym władzę rodzicielską z mocy prawa obojgu rodzicom, zaś ingerencję w kwestii jej wykonywania wiąże z obojgiem rodziców, jeśli ma to służyć dobru dziecka. Tego typu „równościowe" rozwiązanie stanowi rezultat między innymi przyznania czynnej legitymacji mężczyźnie w procesie ustalenia ojcostwa, co więcej, uwzględnione zostało ustalenie w procesie ojcostwa, lecz także macierzyństwa. Również nie można wykluczyć, iż w przypadku matki dziecka zaistnieje potrzeba ingerencji sądu w zakres władzy rodzicielskiej[23]. Należy podkreślić, że w sytuacji, gdy rodzic został pozbawiony przez sąd władzy rodzicielskiej, sam fakt ustania okoliczności stanowiących przesłankę rozstrzygnięcia sądu nie powoduje odrodzenia się władzy rodzicielskiej *ex lege*[24].

Drugi wyjątek wynika z tego, iż przesłankę podmiotową bycia rodzicem stanowi fakt posiadania pełnej zdolności do czynności prawnych. Z tego wynika, że w braku pełnej zdolności do czynności prawnych jednego z rodziców władza rodzicielska przysługuje tylko temu, który tę zdolność posiada w pełnym zakresie[25]. Analogicznie rzecz się ma w sytuacji zawieszenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej jednego z rodziców. Na tym obszarze konieczne jest uwzględnienie rodziców, w szczególności małoletnich, w kwestii sprawowania pieczy nad dzieckiem[26]. Zasadnicze znaczenie dla tej części rozważań ma treść art. 96 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, z której wynika, że rodzice niemający pełnej zdolności do czynności prawnych uczestniczą w sprawowaniu bieżącej pieczy nad osobą dziecka i w jego wychowaniu, chyba że sąd opiekuńczy, mając na względzie dobro dziecka, postanowi inaczej[27]. Przytoczony przepis spełnia dwie funkcje. Po pierwsze, w ten sposób dokonano legalizacji bardzo częstych przypadków, gdy bieżącą pieczę nad dzieckiem sprawują małoletnie matki. Po drugie, wspomniany przepis pod względem normatywnym osłabia różnice pomiędzy sytuacją prawną małoletniej matki, która zawarła w związek małżeński, a tym samym jest pełnoletnia i sprawuje władzę rodzicielską nad swoim dzieckiem, a matką szesnastoletnią będącą panną. Co ważne, z praktycznego punktu widzenia wykonywania pieczy nad osobą dziecka (na przykład zabiegi pielęgnacyjne, troska o żywienie niemowlęcia) położenie tych matek jest zbliżone, jednakże pozostałe atrybuty władzy rodzicielskiej, a w szczególności zarząd majątkiem dziecka oraz przedstawicielstwo ustawowe dziecka są nierozerwalnie związane z władzą rodzicielską, dlatego też nie przysługują rodzicom, którzy nie dysponują pełną zdolnością do czynności prawnych. Należy również podkreślić, iż w razie braku władzy rodzi-

[23] T. Smyczyński, *op. cit.*, s. 229–230.
[24] J. Ignatowicz, M. Nazar, *op. cit.*, s. 345.
[25] A.K. Bieliński, M. Pannert, *op. cit.*, s. 190.
[26] T. Smyczyński, *op. cit.*, s. 230.
[27] Tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 682.

© for this edition by CNS

cielskiej jednego z rodziców drugi z nich sprawuje tę władzę w pełnym zakresie, toteż nie ma potrzeby powoływania żadnego zastępcy[28].

Natomiast jeśli żadnemu z rodziców, bez względu na przyczynę, nie przysługuje władza rodzicielska albo też w przypadku, gdy rodzice dziecka są nieznani, a więc nie ustalono pochodzenia dziecka, ustanawia się dla takiego dziecka opiekę. Z kolei w sytuacji śmierci tego z rodziców, któremu wyrokiem rozwodowym sąd powierzył władzę rodzicielską nad dzieckiem, nie przechodzi ona, jak by się mogło wydawać, na drugiego z rodziców uprzednio pozbawionego władzy. Władza rodzicielska może mu zostać w takich okolicznościach przywrócona jedynie wyrokiem sądowym, a jeśli jednak tak się nie stanie, to konieczne będzie ustanowienie opieki nad dzieckiem[29].

Nie ulega wątpliwości, iż za podmiot stosunku prawnego, który kreuje instytucja władzy rodzicielskiej, należy uznać również dziecko. Jako podmiot prawa pojawia się ono (bez objęcia jakimkolwiek warunkiem) z chwilą urodzenia. W doktrynie dominuje stanowisko, że dziecko właśnie od chwili urodzenia do momentu uzyskania przez nie pełnoletności pozostaje pod władzą rodzicielską. Dzieje się tak, ponieważ wtedy rodzice wykonują pieczę nad osobą dziecka i jego majątkiem, zaś przed jego urodzeniem rodzice są pozbawieni takiej możliwości, jak podaje T. Smyczyński, z trzech powodów. Po pierwsze, jeśli chodzi o osobę dziecka jeszcze nienarodzonego rodzice, a w szczególności matka, mogą poprzez aborcję legalnie doprowadzić do odebrania życia dziecku poczętemu. Takiego działania w żadnym wypadku nie można zakwalifikować jako treści władzy rodzicielskiej. Po drugie, w nawiązaniu do pieczy nad majątkiem dziecka poczętego nie wolno jej uznać za element treści władzy rodzicielskiej, gdyż nadal obowiązuje art. 182 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ustanawiający kuratora do strzeżenia praw takiego dziecka. Z kolei po trzecie, władza rodzicielska jeszcze przed urodzeniem się dziecka nie jest możliwa do uwzględnienia ze względu na nieistnienie ustalenia w kwestii pochodzenia dziecka. Jak wskazuje T. Smyczyński, można by ewentualnie przyjąć za prawdopodobne macierzyństwo kobiety będącej w ciąży oraz ojcostwo jej męża, jednakże byłaby to postać warunkowej władzy rodzicielskiej, a to z tego powodu, że nie ma bezwarunkowo istniejącego adresata tejże władzy. W Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym nie przewidziano objęcia władzy rodzicielskiej warunkiem prawnym i zdaniem przywoływanego cywilisty taka koncepcja jest nie do zaakceptowania[30].

Dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską do ukończenia osiemnastego roku życia, czyli uzyskania pełnoletności. Jednak na mocy art. 10 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego kobieta po ukończeniu lat szesnastu za zezwoleniem sądu może

---

[28] T. Smyczyński, *op. cit.*, s. 230–231.

[29] J. Ignaczewski, *Pochodzenie dziecka i władza rodzicielska po nowelizacji. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 154.

[30] T. Smyczyński, *op. cit.*, s. 231–232.

© for this edition by CNS

zawrzeć małżeństwo i w ten sposób uzyskać pełnoletność, co ma swoje wyraźne konsekwencje w odniesieniu do kwestii władzy rodzicielskiej jej rodziców nad tą kobietą[31].

3. Charakter prawny władzy rodzicielskiej

Do zagadnień spornych w doktrynie niewątpliwie należy kwestia charakteru prawnego władzy rodzicielskiej. W szczególności ścierają się z sobą dwa przeciwstawne poglądy. Niektórzy cywiliści (na przykład S. Szer, J. Winiarz) wskazują bowiem, iż władza rodzicielska należy do praw podmiotowych, z drugiej jednak strony podnosi się, że władzy tej nie należy przypisywać takiego charakteru, gdyż wiąże się ona raczej z funkcją społeczną (na przykład J. Łapiński). Przewagę w sporze ma jednak pogląd pierwszy. Wprawdzie władza rodzicielska pojmowana jako prawo podmiotowe ma swoisty charakter i pod wieloma względami odbiega od klasycznej koncepcji prawa podmiotowego, lecz nie zmienia to faktu, że w stosunku tym, jak w każdym stosunku prawnym, występują dwie strony[32]. Władza rodzicielska jako prawo podmiotowe wynika ze stosunku rodzinnoprawnego, który łączy rodziców i dzieci. A.K. Bieliński i M. Pannert wskazują, iż podobnie jak w stosunkach cywilnoprawnych mamy tu do czynienia z dwoma stronami, władza rodzicielska zaś ma służyć ochronie interesów każdej ze stron[33]. T. Smyczyński podkreśla nieco odmiennie, że władza rodzicielska stanowi prawo podmiotowe przyznane rodzicom dla dobra dziecka i w interesie społeczeństwa[34], co bezpośrednio wynika z treści art. 95 § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, stanowiącego: „Władza rodzicielska powinna być wykonywana tak, jak tego wymaga dobro dziecka i interes społeczny”[35]. Nie ulega jednak wątpliwości, że zarówno rodzice, jak i dzieci w omawianym stosunku prawnym dysponują względem siebie określonymi prawami, lecz także obowiązkami. W szczególności rodzice wykonujący władzę rodzicielską, poza ochroną interesów dziecka, realizują równie ważny, o ile nie najważniejszy w życiu, własny interes niemajątkowy, który wiąże się z zaspokajaniem instynktu rodzicielskiego[36].

W ramach uzupełnienia można wskazać na jeszcze jedną koncepcję obecną w literaturze. T. Sokołowski wyróżnia bowiem trzy oblicza władzy rodzicielskiej[37]. Zgodnie z jego koncepcją władza rodzicielska jest wyznaczana przez trójstronny stosunek prawny: a) prawnorodzinny — pomiędzy rodzicami i dzie-

---

31 J. Ignaczewski, *op. cit.*, s. 143.

32 J. Ignatowicz, M. Nazar, *op. cit.*, s. 341.

33 A.K. Bieliński, M. Pannert, *op. cit.*, s. 189.

34 T. Smyczyński, *op. cit.*, s. 226.

35 Tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 682.

36 J. Ignatowicz, M. Nazar, *op. cit.*, s. 341.

37 P. Mostowik, *Władza rodzicielska i opieka nad dzieckiem w prawie prywatnym międzynarodowym*, Kraków 2014, s. 54.

© for this edition by CNS

ckiem, b) cywilnoprawny (przyznający prawo podmiotowe) — pomiędzy rodzicami i osobami trzecimi, oraz c) administracyjnoprawny — pomiędzy rodzicami i państwem[38].

Bez wątpienia można zatem stwierdzić, iż władzę rodzicielską wyznacza stosunek prawny o złożonym charakterze, którego elementem składowym jest także prawo podmiotowe rodziców. Obejmuje ono przede wszystkim ich relacje z osobami trzecimi, lecz także stosunki z dzieckiem[39].

Podsumowanie

Choć nie ma legalnej definicji władzy rodzicielskiej, to jednak w orzecznictwie oraz literaturze można spotkać wiele definicji doktrynalnych, które mają duże znaczenie teoretyczne, a także praktyczne, pozwalają bowiem dookreślić standard niezwykle istotnej w prawie rodzinnym ochrony dobra dziecka. Ponadto stanowią one jedną z dyrektyw wykładni norm prawnych wyznaczających zarówno sposób wykonywania władzy rodzicielskiej, jak i zakres ingerencji w tę władzę.

Istotę władzy rodzicielskiej najlepiej oddaje ujęcie władzy rodzicielskiej jako ogółu obowiązków oraz praw rodziców względem dziecka, służących zapewnieniu mu należytej pieczy i strzeżeniu jego interesów. Znaczenie nadrzędne mają zatem obowiązki rodziców — nie zaś prawa — wobec dziecka, o czym często rodzice zapominają. Należne rodzicom prawa mają bowiem służyć realizacji określonych obowiązków, toteż mają wobec nich charakter wtórny, subsydiarny. W tym uwidocznia się powszechnie przypisywana władzy rodzicielskiej funkcja ochronna względem dziecka.

Należy pamiętać, iż pojęcie „władza rodzicielska" nie jest właściwe do określenia troski rodziców wobec dziecka, albowiem akcentuje ono element władczy, zatem za bardziej odpowiednie należałoby uznać określenie „piecza rodzicielska". Proponowany termin we właściwy sposób eksponowałby istotę władzy rodzicielskiej, z kolei pojęcie aktualnie stosowane uwypukla to, co ma charakter wtórny, czyli uprawnienia rodziców.

Władza rodzicielska jest stosunkiem prawnym o charakterze dwustronnym, a jego stronami są rodzice oraz dzieci, przy czym przez pojęcie rodzica należy rozumieć wyłącznie rodzica dziecka w sensie prawnym, a więc spełniającego określone prawem warunki. Dziecko jako podmiot prawa pojawia się bezwarunkowo z chwilą urodzenia i podlega władzy rodzicielskiej co do zasady do osiągnięcia pełnoletności. W kwestii zaś charakteru prawnego tej instytucji w literaturze przeważa pogląd, iż władza rodzicielska jest prawem podmiotowym przyznanym rodzicom dla dobra dziecka w interesie społeczeństwa.

---

[38] T. Sokołowski, *Władza rodzicielska nad dorastającym dzieckiem*, Poznań 1987, s. 46–47.

[39] T. Smyczyński, *op. cit.*, s. 226.

© for this edition by CNS

Niewątpliwie, aby należycie sprawować władzę rodzicielską, w pierwszej kolejności trzeba odpowiednio — przy uwzględnieniu zaprezentowanych uwag — rozpatrywać tę instytucję prawa rodzinnego.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 682).

Orzecznictwo

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 1973 roku, III CZP 101/71, OSNCP 1973, Nr 7–8, poz. 118.

Literatura

Bieliński A.K., Pannert M., *Prawo rodzinne*, C.H. Beck, Warszawa 2011.
Bucińska J. *et. al.*, *Meritum. Prawo rodzinne*, red. G. Jędrejek, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
Dyrdół M., *Relacje rodzice–dziecko i ich prawne konteksty*, „Wychowanie w Rodzinie" 10, 2014.
Ignaczewski J., *Pochodzenie dziecka i władza rodzicielska po nowelizacji. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2009.
Ignatowicz J., Nazar M., *Prawo rodzinne*, Lexis Nexis, Warszawa 2012.
Mostowik P., *Władza rodzicielska i opieka nad dzieckiem w prawie prywatnym międzynarodowym*, Wydawnictwo JAK, Kraków 2014.
Smyczyński T., *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, C.H. Beck, Warszawa 2014.
Sokołowski T., *Władza rodzicielska nad dorastającym dzieckiem*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 1987.
Stojanowska W., Kosek M., *Prawo i obowiązek rodziców do wychowywania dziecka w świetle Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, „Studia Płockie" 41, 2013.
Strzebińczyk J., *System Prawa Prywatnego*, t. 12, [w:] *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smyczyński, C.H. Beck, Warszawa 2011.

The essence of parental authority

Summary

Although there is no legal definition of parental authority, there are many doctrinal definitions in jurisprudence and literature that have a great theoretical and practical significance, because they enable the clarification of an extremely important standard in family law — protection of the child's welfare. In addition, they constitute one of the directives of interpretation of legal norms determining both the manner of exercising parental authority and the scope of interference in this power.

The essence of parental authority is best reflected in the recognition of parental authority as a whole of duties and the rights of parents towards the children, serving to ensure their proper protection and guarding their interests. Parental duties — not rights — are therefore of paramount importance, parents often forget about it. The rights due to parents are supposed to serve the purpose of fulfilling certain obligations, so they are of secondary and subsidiary nature to them. In this way, the function of protecting the child is universally attributed to parental authority.

© for this edition by CNS

It should be remembered that the concept of "parental authority" is not appropriate for determining the parents' care for the child, because it emphasizes the imperative and that is why the term "parental care" is considered more appropriate by the author of the article. The proposed term adequately exposes the essence of parental authority, while the current concept emphasizes what is secondary in nature of parental rights.

Parental authority is a legal relationship of a bilateral nature, and its parties are parents and children. The concept of a parent should be understood only by the parent of the child in a legal sense, and so meeting the legal requirements. And the child as a legal entity appears unconditionally at the moment of birth and is subject to parental authority as a rule until they reach the age of majority. In terms of the legal nature of this institution, the view prevails in literature that parental authority is a subjective right granted to parents for the good of the child, in the interests of society.

Undoubtedly, in order to exercise parental authority in a proper manner it is first and foremost necessary to consider this institution of family law, taking into account the above-mentioned observations.

© for this edition by CNS